

Fig. 1. Vallensbæk. Ydre, set fra Syd.

VALLENSBÆK KIRKE

SMØRUM HERRED

Efter Reformationen tilhørte Kirken Kongen¹. 1668 erhvervede Etats- og Kancelliraad Caspar Schiøler baade Glostrup og Vallensbæk Kirker, hvis Ejendomsforhold siden har været de samme, se Glostrup S. 467.

Om Kirken gaar det almindelige Yandresagn, at den oprindelig skulde være bygget et andet Sted end det nuværende, nemlig lidt Sydvest for Ryen paa en Rakke, kaldet Tyrehavebakken. Men Trolde rev Murværket ned om Natten og bar det hen paa den anden Side af Ryen paa den nuværende Rakke, og dèr maatte man opføre Kirken².

Kirken ligger uden for Byens nordøstre Hjørne paa et ret jævnt Terræn. Den lille Kirkegaard hegnes overvejende af nyere Kløbstensmur, formodentlig et omdannet Kampestensgærde — udvendig i Murfoden ses der uregelmæssigt liggende Marksten, der kan være Rester af et saadant. Kun i Sydturen helt mod Vest er der middelalderlig Mur af Munkesten i Munkeskifte i Tilslutning til en anselig Portal (sml. Fig. 1) med Køreport og Fodgængerlaage. Af Aabningerne, der begge er falsede, den første dog kun indvendig, har Porten bredt spidsbuget Helstensstik ledsaget af først et Løberskifte og dernæst et Rulskifte, og Laagen fladbuet Lysning i spidsbuet Spejl med Rulskifestik under Løberskifte. Udvendig i hver af Portens tre øverste Kamtakker er der en Rundblænding og indvendig i den midterste en rektantet Blænding.

Bygningen bestaar af romansk Kor og Skib, sengotisk Vesttaarn og Vaabenhus vistnok fra 1865. Orienteringen har svag nordlig Afvigelse.

Den lille, romanske Kirke, Kor og Skib, er opført af *Kridtkvadre*, men Bygningens arkæologiske Værd er stærkt forringet ved en Istandsættelse 1865, ved hvilken Lejlighed alle Ydermure blev stærkt skalmurede og alle oprindelige Detailler udslettet. Det er derfor muligt, at dens Plan oprindeligt har været mindre simpel, end de restaurerede Ydermure lader formode; visse tidlige Forandringer tyder i hvert Tilfælde paa, at Skibet enten har været kortere, eller at det har haft et † *Vestparti* — maaske et i Vestenden indbygget Taarn (sml. Ændringer og Tilføjelser).

Paa Nordsiden af Skibet, hvor den romanske Murhøjde maaler o. 3,70 m over den 1865 indsatte, stærkt hulede Sokkel, er der endnu bevaret en Del gamle Sten, overvejende korte og lagt i jævne Skifter af varierende Højde. Helt urørt Murværk ses nu kun fra Tagrummene, hvor Kvadrene staar med den karakteristiske, senromanske Rifling, og hvor Fugerne er glittede og udstrøgne, men ikke beskaarne.

Ogsaa i det *Indre* er alle Spor efter oprindelige Aabninger udslettede, og Korbuen er udvidet. Paa Korets (sml. S. 504) og Skibets østre Taggavle er alt udvendigt synligt Murværk fornyet; det samme gælder de indvendige Gavlspidser, men herunder staar de oprindelige Dele i veludført Kridtkvadermurværk. Skibets vestre Taggavl er nedrevet ved Taarnets Opførelse.

Ændringer og Tilføjelser. Nøjagtig fra Midten af Skibets Langmure og Vest paa — indbefattet Vestgavlens nederste Del — er alt synligt indvendigt Murværk nu af Munkesten i Munkeskifte. Stenene, der er hvidtet sammen med Skibets kridtstensmurede østre Halvdel, er slet brændte og derfor stærkt afskallede, saaledes at de skiller sig tydeligt ud fra de tre Skifter, hvormed Murene er forhøjede i gotisk Tid (sml. Hvælv). Dette Munkestensmurværk kan ikke være oprindeligt, men maa paa den anden Side stamme fra en tidlig Ændring. I samme Retning peger en uregelmæssig, lodret Skel-Linie udvendig i nordre Langmur; den kendetegnes ved daarligt Forbandt mellem Kvadrene og falder nøjagtigt i Skibets Midte og ud for den indvendige Øgning. — Enten har det oprindelige Skib været ganske kort, og i saa Fald maa det tidligt være blevet forsynet med en Vestforlængelse, eller ogsaa har Kirken oprindeligt haft et †Vestparti, om hvis Karakter intet kan siges uden en nærmere Undersøgelse.

Hvælvslagningen, der er samtidig over Kor og Skib, stammer fra 1400 —50 (sml. Kalkmalerier). Den er forberedt ved en Forhøjelse af Murene og paafølgende Rejsning af nyt Tagværk. Forhøjelsen er hvidtet — vistnok kun en enkelt Gang — og dette viser, at det forhøjede Kirkerum er blevet benyttet en kortere Periode inden Indbygningen af Hvælvene (sml. Senge-

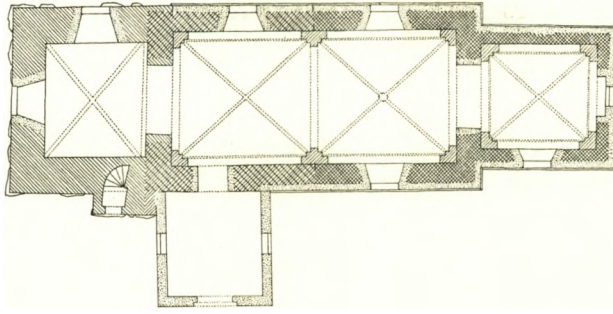

Fig. 2. Vallengsbæk. Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. S. 1936. Vestpartiet er skraveret senromansk, men Dateringen er usikker.

løse S. 558). Disse er simple Halvstenshvælv, overalt med spidse Bueslag, Kvartstens Ribber og Rundstave mellem Kapper og Skjoldbuer, i Skibet dog kun langs de Øst-Yest gaaende Buer, og hvilende paa dobbeltfalsede Piller. Korets Hvælv har lette Helstens Overribber med rulskiftestillede Trinkamme, og Skibets har rulskiftemurede Helstens Overribber med forsænkede Trædepartier af Sten paa Fladen. Tagværkerne over Kor og Skib er gotiske, af Krydsbaandstype, men noget fornyede. Nummereringen er foretaget med bomærkelignende Tegn skaaret med Huljern.

Taarnet, ved hvis Opførelse Skibets Vestgavl blev nedrevet, er sengotisk, vel fra Tiden hen mod 1525. Mens dets nedre Halvdel over en fremspringende Kampestenssyld er muret af ret smaa, veltildannede Kridtkvadere med Bælter af et enkelt Skifte Munkesten, er dets øvre Halvdel udelukkende af Munkesten i Munkeskifte. Taarnrummet, som ved en spidsbuet Arkade aabner sig mod Skibet, dækkes af et samtidigt, simpelt Krydshvælv med Halvstens Skjoldbue i Øst. Trappehuset, der er samtidigt med Taarnet og bæltemuret som dette, har en ny, fladbuet Underdør, retkantet Glug og Bloktandgesims. Den højresnoede Trappe med retkantet Spindel og Loft af udkragede Binderstik fortsætter helt ud i Overdøren. Mellemstokværket har til alle Sider radiært stillede Bomhuller til Hængestillads, og Væggene er indtil 60 cm over disse helt af Kridt og herfra af Munkesten med et enkelt Bælte af Kridt, som ikke er synligt udvendig. I Nord er der en lille, retkantet og med Kridtflager overdækket Glug; til Skibets Loft er der brudt en nyere Dør. Klokkestokværket er helt af Munkesten, og det har til hver Side et stort, spidsbuet Glamhul, opdelt af sædvanligt Stavværk (to Spidsbuer kronet af en Cirkelglug). Nord- og Sydmurene har udkraget Savsnitgesims og begge de etagedelte Taggavle et indlagt Savskifte i Fodlinien. Herover har Østgavlen en Række enkelt aftrappede Pibeblandinger og dernæst to Rundblandinger, til hver Side flankeret af en fladbuet Blænding, i hvis Bund der af Løbere er muret

et ophøjet, latinsk Kors (fastholdt med Jernankre); øverst er der tre Højblændinger, den midterste med rundbuet og de yderste med spidsbuet Afslutning. I Vestgavlen bestaar den nederste Række af vekslende Cirkel- og Trappeblændinger (henholdsvis tre og fire) og den følgende af fladbuede Pibebændinger; derover følger en Cirkelblænding flankeret af fladbuede Højblændinger og kronet af en enkelt retkantet Blænding med tredobbelt falset Afdækning. Begge Gavle har syv Kamtakker. Egetagværket er gammelt, af Dragerstoltype med to Lag Hanebaand.

Det nuværende *Vaabenhus* foran Syddøren er moderne, formentlig fra Restaureringen 1865; det er opført af Kridtkvadere fra Stevns i ensartede Størrelser, aabenbart et moderne Normalmaal³, paa en fremspringende, stærkt hulet Kridtstenssokkel og med Falsgesims og Taggavl af moderne Munkesten. Østvindue og Dør er spidsbuede ligesom de tre Højblændinger i den syvtakkede Gavl.

Af den Maade, hvorpaa Trappehuset slutter sig til Vaabenhusets vestre Flankemur fremgaar det, at Kirken har haft et Vaabenhus, endnu før Taarnet blev opført. Paa dette † *Vaabenhus* foretoges 1663 omfattende Istandsættelser af Tømmer og Murværk (Rgsk.).

Vistnok 1663 blev Korets Taggavl ommuret udvendig af Munkesten i Krydsskifte, glat med indlagt Savskifte (mellem Kridtstensskifter) i Fodlinien, fladrundbuet Glug og syv Kamtakker med Bryn og hængt med gamle Munke- og Nonnetagsten.

Bygningerne staar nu med blanke Mure og hængt med Vingetegle; fra Restaureringen 1865 (Arkitekt: J. D. Herholdt) stammer formentlig Skalmuringen og Kamtakkerne paa Skibets østre Taggavl, og fra samme Aar stammer i hvert Fald alle Kirkens ny-gotiske Vinduer samt den spidsbuede Syddør og den udvidede, spidsbuede Triumfbue.

Et *Solur* af Sandsten er indmuret i Vaabenhusets Gavl.

KALKMALERIER

I Korets ene og i Skibets to Fag Hvælvinger afdækkedes 1864 Kalkmalerier fra 1450—75 af »Isefjordsmesteren«. Kormalerierne restaureredes eller rettere opmaledes 1864 af Zeuthen og genrestaureredes af Ole Søndergaard 1941—42, da der ogsaa gjordes et ret forgæves Forsøg paa at afdække Skibets 1867 overkalkede Billeder, som kun kendes fra Kornerups Akvareller fra 1867.

Malerierne er i hver Kappe ordnet i et øvre større Billede, hvis Underkant markeres af Dobbeltstreger med eller uden Rankefyld, og derunder i Kappeligene et Par mindre Scener, adskilt af Palmegrene. Grunden er ved flere af Billederne oversaaet med Stjerner.

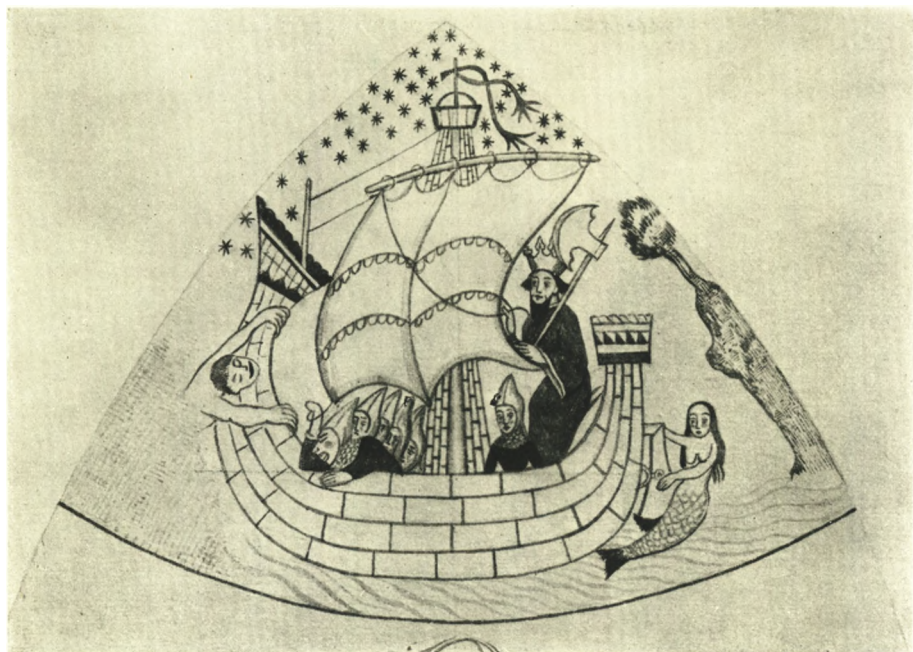

Fig. 3. Vallensbæk. † Kalkmaleri i Skibets Østhvælv, Hellig Olavs Sejlad (S. 505).
Efter Akvarel af J. Kornerup 1867.

Korhvælvet (Fig. 4) illustrerer Kristi Lidelseshistorie, mod Vest: Kristus i Gethsemane, Kristus og Malkus, og Kristus for Kaifas. — Mod Nord: Korsegangen, Hudflettelsen og Tornekroningen. — Mod Øst: Korsfæstelsen, Nedtageisen og Begravelsen. — Mod Syd: Kristus i Døderiget, Opstandelsen og Himmelfarten.

Skibets †Malerier beskrives efter Kornerups Akvareller i Nationalmuseet.

I det østlige Hvælv, mod Vest: S. Jørgen og Dragen og herunder Bebudelsen; Jomfru Maria knæler foran en Bedepult, i Baggrunden ses en kirkeagtig Bygning; baade hun og Engelen i den anden Svikkel har Skriftbaand med Minuskler; kun Gabriels har kunnet læses: »Ave gracia plena D(omin)us tecu(m)» (»hil dig, fuld af Naade, Herren er med dig«). — Mod Nord: de hellige tre Konger til Hest; Skriftbaand med deres Navne. — Mod Øst: Hellig Olavs Sejlad (Fig. 3). Man ser Helgenkongen til Rors i en Kogge, der har højt opragende Stævne med Kasteller, i dens Ror hænger en Havfrue, medens en Havmand griber fat i Forstavnen. Selv om Skibet iøvrigt synes roligt fremadskridende, skal den søsyge Kriger sikkert angive, at Sejladen er stormfuld. Sviklernes Malerier forsvundet. — Mod Syd: S. Laurentius paa Baalet, tre Bødler passer Ilden, ved Hovedenden en Konge støttende sig til sit Sværd. I vestre Svikkel Flugten til Ægypten, i østre saas kun det nederste af to gaaende Personer, den ene i kort Kofte, den anden i lang Kjortel.

Skibets vestlige Hvælv, mod Øst: Skabelsen, foroven af Himmeltegnene og Dyrene, forneden af Adam og Eva. Bag Gud Faders Hoved læses paa et Skriftbaand: »I Begyndelsen skabte Gud Himmelen og Jorden«, paa Latin. Under Adams Skabelse ses en kjortelklædt, baretbærende Mand, som rækker Tunge. — Mod Syd: Gud Fader, Adam og Eva; Skriftbaandet meddeler, at »her fører Gud dem ind i Paradiset og viser dem (den forbudne) Frugt«. Herunder Slangen frister Eva og Adam spisende af Æblet, Skriftbaandene udviskede. — Mod Nord: Uddrivelsen af Paradiset, »Gaa, I forbandede . . .« og herunder Adam med Hakke og Eva spindende samt Kains Brodermord. — Den vestre Kappe har været stærkt medtaget. Man ser Kristus som Verdensdommer med Sværd og Palmegren, tronende paa Regnbuen; til højre for ham ses lidt af Himmeriges Borg, til venstre Johannes som Forbeder samt Djævlene, der driver de fordømte ned i Helvedes flammende Rovdyrgab. Skriftbaandet, der udgaar fra Kristi Mund, siger: »Gaa, I forbandede, til den evige Ild«.

Farverne var i langt overvejende Grad røde, men i mange Nuancer, fra en let, brændt, lys Okker til sortagtig Dodenkop, endvidere graat, gult, gulgraat og gulgrønt. Figurerne har antagelig haft brunlig Hudfarve. Til Konturerne var foruden rødt ogsaa brugt graat og sort.

INVENTAR

Alterbordet er nyt, af Fyrrebrædder.

Altertavlen er et Maleri forestillende Kristus med udbredte Arme (»Kommer til mig«), signeret: »F. Storch pinx. 1854«. Samtidig, ny-gotisk Ramme.

Den tidligere *†Altertavle* var stafferet 1636. Storfeltets Maleri forestillede Nadveren, Topfeltets Opstandelsen. Ifølge Præsteindberetningen 1759 bar Tavlen følgende Indskrift: »Der denne Tafvle blev staferet, da var vbr. Niels Trolle Slotsherre, H. Mads Rasmussen Sognepræst og Lauritz Olsen samt og Peder Olsen Kirkeværge ibidem Anno 1636«. Øverst paa Tavlen læstes Kongens Valgsprog og Johs. 11, 25, ligeledes paa Latin. Indskrifterne Spes og Fides, der ogsaa nævnes, har sikkert staaet under Dydefigurer. Tavlen restaureredes 1848 (Rgsk.).

Altersølv. Kalk (Fig. 5), sammensat af Dele fra forskellige Tider. Fra 1578 er den sekstungede Fod med (muligvis fornyet) svær Fodplade og Standkant med smaa, tætsiddende, lodrette Rundstave. Paa een af Tungerne et paa-loddet, støbt Krucifiks. Paa Undersiden er der graveret Aarstal samt Mestermærke W, vistnok for Willum Franzos i København⁴. Det sekskantede Skaft, til hvilket Overgangen dannes af et noget gnidret Profilled, og den fladtrykte Knop, som svarer omtrent til Gentofte (S. 397), er fra Midten af 1600'rne.

Fig. 4. Vallensbæk. Kalkmalerier i Korhvelvet (S. 505).

Nyere Bæger. *Disk*, uden nogen Ornamentering, fra o. 1800, med Mestermærke for Hans C. Winther, København⁴. *Oblatæske* 1755, cylindrisk, med en Vulst langs Laagets Rand. Paa Undersiden graveret Kursiv: »H. N. Nissen. W. 7 lod 3 qtin.«; stemplet med Københavns Byvaaben 1755 og Mestermærke for Niels Larsen, København 1753⁴.

Sygekalk (Fig. 6) fra 1832, 13,5 cm høj, med Bort af Smaavulster om den runde Fod, een bred vekslende med to smalle; lille, flad Knop med Blade paa Oversiden og Krave under Bægeret, der forneden hviler i Akantusblade, foroven er udsvajet. Paa Siden er paaloddet en oval Medaillon med Københavns hjelmede Yaaben, holdt af Løver og flankeret af 16 — 61, over Armatur, Spade, Tromme etc., samt Randskrift med Versaler: »Sigillum liberæ civitatis regiæ Hafniensis« (Kopi af Stadens Signet). Paa den modstaaende Side graveret Skriveskrift: »Wallensbek Kirke 1832«. Utydeligt Mestermærke, vistnok for H. J. Piil, København (Olrik 186). Ny, glat *Disk*.

Alterstager 1756, af samme Form, Størrelse og med samme Indskrift som Glostrup S. 472.

Font, romansk, af Granit, af Roskildetype⁵. Kummen, 61 cm i Tvm., har som Mundingsprofil en Tovstav, Foden er keglestubformet over en Platte. Granitten er cementmalet, men herunder ligger overalt et rødt Lag Maling og herunder igen en gul Farve, der ganske svarer til Kalkmaleriernes gule Tone og maaske er fra samme Tid, idet den ligger paa et Hvidtelag.

Daabsfade. 1) 1600'rne, af Messing, glat, med koncentriske Cirkler i Bund og paa Rand.

2) 1834, af Tin, stemplet: Hans Høy, samt med Initialerne H C H, Aarstal og Københavns Byvaaben.

Fontelaag af Kobber med svagt hvælvet Midtparti og paanittet Hank.

†*Korgitter*. 1843 omtales Sprinkelværket foran Koret med de to Figurer. Paa »Tværtræet eller Bielken over Chorsdøren« stod (1759) opbyggelige Vers med Nicolai Nissens og hans Hustru Eva Cathrine Pechyls Initialer.

Prædikkestol i Barok, o. 1650, fra samme Værksted som Hersted-Vester (S. 497). De fem Felter indeholder Statuetter af Evangelisterne (sml. Fig. 8) og Kristus (Haanden, der bar Verdenskuglen, er nu borte). Figurerne staar i Muslingeskalnicher, som flankeres af joniske Hermepilastre med en flad Barokmaske paa Skaftet, i Buevinklerne stærkt fremspringende Englehoveder, forneden Kartouche med de reliefskaarne Navne. Paa Hjørnerne, over smaa Konsoller med Englehoveder, staar Karyatider med Øreflipkapitæler forestillende Dyder: Maadehold (med Bæger og Kande), Styrke (med Søjle, Hjælm og langskaftede Støvler), Kærlighed (med Børn) (Fig. 9), Troen (med Bog og Lam), Haabet (med Bog og [nu tabt] Anker). Gesimsen, der prydes af Slyngværk, har Knægte med Englehoveder, den udkragede Postamentbjælke dekoreres paa Oversiden af en kassetteagtig Buerække, paa Undersiden af symmetrisk Barokslyng om Engleoverkrop. Hjørnebøjlerne optages af Kvindehoveder med Muslingeskal og Draperi. Stolen hviler paa moderne Panel. Opgangen er fra 1843, da der anskaffedes en ny, »særdeles durabel Trappe« (Rgsk.). Af den samtidige Himmel ligger flere Stykker paa Vaabenhusets Loft, Dele af Gesims, Loft og Hængestykker samt tre Topstykker, kantet af Bruskslyng og med Midtkartoucher, de to med Bøjlekrone, den ene med Frederik 3.s Monogram og Christian 4.s Valgsprog (R. F. P.), det andet med malet Indskrift. Det tredie Topstykke bærer Ulfeldts Vaaben og: KWF (Karen Ulfeldt, gift med Oluf Brockenhus, Lensmand paa Københavns Slot 1646—51). Stolen staar nu med Egetræsaadring, hvorunder man finder ældre, brogede Farver. Paa Himmelens Frise er med gule Versaler fra 1700'rne malet: »Hvo som foracter Ordet skal forderves ved sig selv. Orsp. 13. C. 13. V«. Paa det ene af de yngre Topstykker læses: »Ziret af Nissen 1759«.

Rester af en *Timeglasholder* af Jern, formet som Bogstaverne A S, henligger ligeledes paa Vaabenhusloftet.

Stoleværket er nyt. De tidligere †*Stader* var gjort af Caspar Lubbeke i Roskilde. Ifølge Regnskabet for 1661 fik Caspar Snedker 18 Daler for 13 Stole. 1663 hentede tre Vogne Snedkeren i Roskilde med nogle Stole til Kirken, 1665 leverede han 11 Stole for 66 Dir. 1845 forlangte Synsprotokollen de ophøjede Ornamentter paa Stolene fjernet for Udsigtens Skyld.

Paa †*Skriftestolen* stod ifølge Præsteindberetningen 1759: H P A S 1625 (Hr. Peder Andersen).

P. N. 1916

Fig. 5. Vallensbæk. Alterkalk (S. 506).

E.M. 1948

Fig. 6. Vallensbæk. Sygekalk 1832 (S. 507).

Skab (Fig. 7) i Sen-Renaissance, skænket 1637. Forsidens Dørføj, med dens ret enkle Arkadefelt, flankeres af meget ejendommeligt sammensatte Karm-pilastre, hver med et Par Smaahoveder, og Siderne har ornamentalt opløste Fladsnitarkader i korsformet Rammeværk. Skabet hviler paa en stoleagtig Underbygning, hvis flade, svungne Forben er kassetteværksprydede. Skabets Egetræsaadring stammer vistnok fra 1833 (Rgsk.), men herunder ligger sikkert ældre Farver. I Dørfyldingen er nu paa sort Bund (tidligere rød), under et Jesumonogram, malet gul Fraktur: »Dette Skab haver Peder Lauritzen, fordom Foget og Kirkeverge sammested foræret Kirken, derhos XXX Slettedaler, som aarlig til St. Stefiensdag skal forentes. ANNO 1637«.

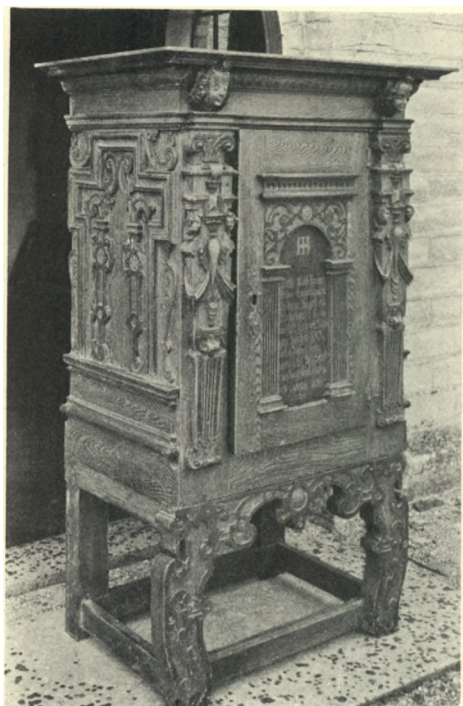
Nøgle, fra 1800'rne, 17 cm lang, henligger i Skabet.

†*Pulpitur*. 1820 forlangte Synsprotokollen »det unyttige Pulpitur, hvor man hverken kan se eller høre«, fjernet.

To *Pengetavler* fra 1800'rne, af Eg, med udsavet Brædt, henligger i Skabet.

†*Sejerværk* omtales i Regnskaberne for 1661.

Klokker. 1) 1622, støbt af Rolf Borchartsen. Foroven Versaler mellem Ornamentborter, den øvre en omvendt Buefrise med Bladornament, den nedre bestaaende af nedadvendte Akantusblade med Volutter imellem: »Verbum

E. M. 1945

Fig. 7. Vallensbæk. Skab, skænket 1637 i Lund», desuden Initialerne L N og (S 509)

Domini manet in eternum, Roluf Borkarts gos mich Anno 1622« (»Guds Ord bliver i Evighed«). Tvm. 94 cm.

2) Støbt af I. C. Gamst, Kiøbenhavn Anno 1833. Den tidligere Klokke revnede allerede 1819 (Rgsk.), men omstøbtes først det nævnte Aar.

†Klokke. 1581. Ifølge Præsteindberetningen 1759 stod denne næsten ulæselige Indskrift paa den største Klokke: »Conflata est hæc campana anno Christi 1581, Patrono ecclesiæ Burlebensis Hilario præposito cathedralis ecclesiæ Lundensis et pastore ecclesiæ M. Olao . . . canonico Crubbe (!) Lundensi« (»denne Klokke blev støbt i Kristi Aar 1581, da Hilarius⁶ var Patron for Burlöv Kirke, Provst ved Lund Domkirke, mens Olaus . . . var Kirkens Præst og . . . Kannik

NB samt et Jesumonogram. Klokken er aabenbart ved en Klokkeskat afleveret fra Burlöv Kirke (Bara Hrd., Skaane).

Ved Klokkeskatten 1528 afleveredes fra Vallensbæk een †Klokke »oc nogen iernfang till«.

GRAVMINDER

Epitafier. 1) 1637. Mads Rasmussen, (sml. Nr. 2). Bevaret er et brudt Gavlstykke med malet Aarstal 1637 samt gule Versaler: »Epitaphium r(everen)di d(omi)ni Matthiæ Erasmi p(astor) loci pro suis et se« (»den velærværdige Hr. M. R., Stedets Præsts Mindetavle over sig og sine«). Ifølge Præsteindberetningen 1759 viste Epitafiet hans, Hustruens og Børnenes Portrætter.

2) 1654, opsat af Børnene. Hr. Madtz Rasmusen, fordum Sognepræst til Vallensbech Sogn, født i Harndrup paa Fyn 9. Dec. 1593, først kaldet at prædike Guds Ord paa det ostindiske Skib »Perlen«, »begaf sig derfor samme Aar Palmesøndag fra Danmark oc ønskelig frem oc tilbage fuldende sin Rejse⁷ til Aar 1626 den 30 Julii, efter at hand haf de seet mange Provincier oc Lande udi Asia, Bricilien(!), Zeilon, Tyrkiet etc. oc i Europa, Spanien, Irland, Engeland, Franckerige etc. oc lærdt Guds Ord med Flid baade paa Skibet oc Ca-stellen Danisborg i Ostindien«, tredie Pinsedag 1627 kaldet til denne Menig-

Fig. 8. Vallensbæk. Prædikestolsfelt
(S. 508).

Fig. 9. Vallensbæk. Detail fra Prædikestol
(S. 508).

hed, »derefter først kommen i Ecteskab med« Anne Svendsdatter, som døde ni Maaneder efter; trolovede sig siden 1628 med Anne Foert, Claus Foertz-datter i Toerslund; i 19 Aars Ægteskab tre Sønner og tre Døtre (een Søn og to Døtre døde); død Dionysii Dag 1647 ved fire slet om Morgenen, i sit Embeds 24. og Alders 54. Aar. Af dette Epitaf er bevaret tre Fyrreplanker, 109 x 107 cm, med gulmalede Versaler paa sort Bund. Nu ophængt i Vaabenhuset.

Gravsten. 1) O. 1647. Mads Rasmussen, sml. Epitaf 1—2. Rød Kalksten, 116x70 cm, med stærkt slidt, fordybet Versalskrift. I Døraabningen mellem Vaabenhus og Skib.

2) O. 1760. Inger Catherine Birch. »Herunder hviler en Moder med sit sidste Barn, Hans Nicolaj. Hun var født af kristelige Forældre i Kjøbenhavn 16. Aug. 1727, gift 9. Dec. 1746 med Lauritz Jæger, Sognepræst til Wallensbech, død i W. Præstegaard 31. Okt. 1760 i en Alder af 33 Aar, 2 Mdr. og 11 Dage«. Ølandsk Kalksten, 188 x 146 cm, med fordybede Versaler, Modrens Navn med store Skønskriftsbogstaver. I Hjørnerne store Barokblomster, mellem de nedre Kranie over korslagte Knogler og under vinget Timeglas. I Vaabenhuset.

3) O. 1788. »Moder og bædste Moder, Johanne Schwanitz, helliges dette

Gravstæd«; født 1726, bortgik til evigt Liv 10. Maj 1788. Ølandsk Kalksten, 132x 108 cm, med fordybet Kursiv, der kun fylder Halvdelen af den rand-profilerede Stens Overflade. I Vaabenhuset.

†*Gravsten*. O. 1649. Mads Wognsen, født i Wallensbech Præstegaard 25. Juli 1649, død 24. Aug. samme Aar. Laa 1759 i Koret.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1661—72, 1828—48 (RA), Synsprotokoller 1799—1839, 1840—79 (LA). — Præsteindberetning til Hofman. 1759. Bl. 33 f. (LA). — Museumsindberetninger af Poul Nørlund 1916 (Inventar), J. Kornerup 1867 (Kalkmalerier), O. Søndergaard og E. Lind 1942 (Kalkmalerier), E. Moltke og C. G. Schultz 1943.

Henry Petersen, i Folkekalender for Danmark 1871 (Kalkmalerier). — J. Magnus-Petersen: Kalkmalerier. 1895. S. 89 f. — F. Beckett: Danmarks Kunst II. 1926. S. 326.

J. Kornerup: Notebog III. 1867. S. 33—36.

¹ ¹ Sml. Fortegnelse over Kirkerne i Danmark o. 1630 (RA). ² Meddelelse o. 1864 i Dansk Folkemindesamlings Sagnkartotek. ³ 42—44 X 20,5 X 10 cm. ⁴ Meddelt af Lektor Chr. Bøje. ⁵ Mackeprang: Døbefonte. S. 405. ⁶ Ordene maa i Præsteindberetningen være bragt i urigtig Rækkefølge. Hilarius Crubbe (o: Ejler Grubbe) til Lystrup var Provst i Lund fra 1562 til sin Død 1585. ⁷ Sml. Danske Magazin I, 104.

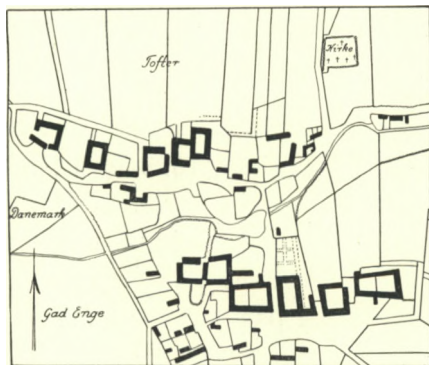

Fig. 10. Vallensbæk 1786.